

IACOB MUREȘIANU – PROMOTOR AL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI BRAȘOVEAN ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XIX-LEA

Ovidiu SAVU

La începutul secolului al XIX-lea Brașovul se dezvoltă mult sub aspect economic, având o bază solidă în patriciatul sășesc, dar și o concurență din partea negustorilor români, greci și machedo-români veniți din Balcani din cauza prigoanei turcești.

Pe lângă această înflorire economică, putem vorbi și de o dezvoltare social-culturală a brașovenilor, indiferent dacă erau sași, maghiari sau români; această dezvoltare o punem în legătură cu impactul revoluției franceze dar și cu al celorlalte revoluții desfășurate în Europa la începutul secolului al XIX-lea. Tot în această perioadă situația învățământului brașovean nu era deloc bună, lipsa unor școli era acută¹, în Brașov existând o școală evanghelică, destul de exclusivistă, la care mergeau mai mult copiii sașilor. Pe lângă aceasta, mai exista o școală elementară, aflată sub ocrotirea plebanului romano-catolic Antonie Kovacs, decanul Țării Bârsei și protopop al Brașovului.² În Șchei exista o școală elementară românească, iar în anul 1836 reprezentanții românilor din Cetate pun bazele unei alte școli elementare, la care este numit profesor George Barițiu.

Barițiu venea de la Blaj, acolo unde studiasse, alături de Iacob Mureșianu, și Andrei Mureșanu. Iacob Mureșianu ajunge la Brașov la cererea abatelui Antonie Kovacs de Tușnad, care îi cere episcopului greco-catolic Ioan de Lemenyi numirea unui profesor pentru viitorul gimnaziu romano-catolic. Referindu-se la importanța înființării gimnaziului, Iacob Mureșianu scria la 1858 în "Istoria gimnaziului romano-catolic din Brașov": "*Necesitatea unui gimnaziu romano-catolic în Brașov s-a simțit adeseori. Cu bucurie saluta deci comunitatea catolică a orașului cuvintele Majestății Sale apostolice împ. și reg. Francisc I, care în timpul prezenței în Brașov [1817] se îndura cu milostivire să spună că «un gimnaziu catolic ar fi aici de trebuință»*"³.

Noul gimnaziu latino-german, înființat în 1837, având fonduri restrânse, s-a sprijinit încă de la început pe ajutorul oamenilor avuți și care doreau sprijinirea acestei școli frecventate deopotrivă de elevi germani, maghiari și români.

Iacob Mureșianu își începe activitatea de profesor începând cu 1 decembrie 1837 predând limba latină, dar cu timpul va predă și alte materii, ca germana, maghiara, matematica și româna.⁴ Activitatea școlară din primii doi ani precum și rezultatele bune obținute de elevii gimnaziului au fost reflectate în foile germane ale timpului și în "Gazeta de Transilvania" din anul 1838. În anul școlar 1839-1840 este adus ca profesor la gimnaziul latino-german poetul Andrei Mureșanu, redactorul "Foi pentru minte, inimă și literatură".

Până în anul 1839 Andrei Mureșanu a fost profesor la școala românească din Cetate, această instituție activând pe lângă biserica greco-ortodoxă Sfânta Adormire din Brașov. Inspector peste aceste școli era negustorul brașovean

Gh. Nica, care îi sprijinea pe tinerii absolvenți de la Blaj și care va pune bazele înființării "Gazetei de Transilvania".

La gimnaziul latino-german Iacob Mureșianu a fost profesor aproape 40 de ani, dintre care 20 de ani a fost directorul gimnaziului.³ Singura întrerupere a activității didactice a fost în anul 1868, când este suspendat din funcție din cauza unui proces de presă intentat de către autorități, nemulțumite de faptul că Iacob Mureșianu publicase în "Gazetă" "Pronunciamentul", întocmit la Blaj, alături de alți intelectuali ardeleni.⁴ Între anii 1850-1877 Iacob Mureșianu va conduce destinele "Gazetei Transilvaniei" și "Foi pentru minte, inimă și literatură". În cele două ziare românești vor apărea articole prin care se cerea înființarea unor instituții de învățământ în limba română.

Astfel, în anul 1853 se începe o acțiune de înființare a unei școli românești de agricultură, pentru care "Gazeta" se obligă să acorde jumătate din veniturile sale. În afară de Iacob Mureșianu au fost și alți cărturari și negustori români care au donat sume de bani. Se ajunsese chiar la stabilirea de programe și cursuri, dar lipsa fondurilor și împotrivirea autorităților au dus la abandonarea acestei întreprinderi. Totuși, fondurile strânse au fost direcționate către înființarea unei școli de fete la Sibiu. Pentru ridicarea politică a românilor ardeleni Iacob Mureșianu, alături de Timotei Cipariu și mitropolitul Alexandru Sterca Șuluțiu, a avut ideea întemeierii unei Școli superioare de Drept, dar nici această dorință nu a fost realizată din cauza refuzului autorităților.

Documentele aflate în Arhiva Mureșenilor, precum și articolele din "Foaie", atestă faptul că Iacob Mureșianu și-a adus contribuția la înființarea unei școli de muzică la Brașov (1852), a unei "școli de învățatură" la Blaj (1853), precum și a altora, similare cu cea din urmă, la Sibiu, Abrud, Sfântu Gheorghe și Zizin. În anul 1850 Iacob Mureșianu este ales membru în "Eforia școlară", instituție care a stat la baza înființării "Școlilor centrale române din Brașov". După 1860 aceleași gazete românești de la Brașov, conduse de Iacob Mureșianu, vor duce o campanie de susținere a înființării unei Universități românești la București, și nu în străinătate, așa cum dorea domnitorul Unirii, Alexandru Ioan Cuza.

Într-un program al gimnaziului din 1854 (*Erstes Program des rom. kath. Gymnasiums zu Kronstadt*), abatele Antonie Kovacs ne prezintă de ce s-a apelat la reprezentanții greco-catolicilor: "Ni s-ar putea obiecta că am aplicat oficiile profesionale numai bărbați de confesiunea greco-unită, deoarece am fi putut și am fi trebuit să angajăm profesori catolici la o școală catolică. Însă mai întâi nu puterăm afla astfel de indivizi, cari să fie provăzuți cu cunoștințele trebuincioase pentru acest oficiu și care să se hotărască la aceasta pe lângă o răsplată puțină".⁵

Iacob Mureșianu și alți reprezentanți ai românilor din Brașov, dintre care îi amintim pe: Gh. Nica, Rudolf Orghidan, familia Nicolau, familia Iuga, Teclu ș.a., au sprijinit învățământul în limba română, biserica, dar și gazetele românești, acestea fiind printre singurele mijloace de păstrare a identității naționale a românilor ardeleni.⁶

Note:

1. Nicolae Albu, *Istoria școlilor românești din Transilvania, 1800-1867*, Brașov, 1971, p. 12
2. Aurel A. Mureșianu, în *Album comemorativ*, Brașov, 1913, p. 14
3. Arhiva Mureșenilor, dos. 2, doc. nr. 12555
4. Arhiva Mureșenilor, dos. 2, doc. nr. 15496
5. Arhiva Mureșenilor, doc. nr. 11146
6. Arhiva Mureșenilor, doc. nr. 15499 și 15501
7. Arhiva Mureșenilor, dos. 2, doc. nr. 15496
8. Mircea Gherman, *Mureșenii*, în *Magazin istoric*, nr. 4, 1968, p. 3